

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора Сохань (Лозинської) Інни Віталіївни на дисертацію Антощенкої Віталіни Володимирівни на тему: «Інноваційний розвиток підприємств галузі тваринництва в системі управління продовольчою безпекою: теорія, методологія, практика», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження. Формування продовольчої безпеки шляхом ефективного розв'язання продовольчої проблеми як гарантії існування і розвитку будь якої країни завжди було й залишатиметься одним з найважливіших завдань людства, нації та людини. Дослідники, як правило, визначають продовольче забезпечення як багатопланове явище, що впливає на всі аспекти життєдіяльності суспільства, і тому воно має розглядатись у тісному взаємозв'язку з існуючими політичною та економічною системами, а також з національними традиціями господарювання. В Україні продовольче питання також стоїть, але передусім як соціально-економічна, структурна проблема. Дійсно, для нас характерною є недосконала структура харчування, нижча за науково розраховані норми питома вага у споживанні продуктів тваринництва, овочів і фруктів. Важливим завданням є також вдосконалення асортименту і структури в рамках кожної групи продуктів (м'ясних, молочних тощо) з урахуванням зростаючих потреб населення. Велике значення має й вирішення проблеми поліпшення якості вироблених продуктів харчування.

Питання стосовно пріоритетів розвитку тваринництва в Україні, їх постійного уточнення й коригування вимагають подальших розробок, узагальнень та висновків. Особливо це стосується теоретичних і методологічних засад визначення організаційно-економічних пріоритетів,

уточнення їх змісту, чинників формування; джерел забезпечення у вигляді конкурентних переваг; системного управління їх досягненням. Вказане обумовлює високий ступінь актуальності та своєчасності вибору теми дисертації Антощенкої Віталіни Володимирівни.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами.

Дисертаційна робота Антощенкої В.В. виконана у відповідності до планів науково-дослідних робіт Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка згідно з темами «Механізми підвищення конкурентоспроможності, розвитку економічного та виробничо-технологічного потенціалу суб'єктів агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0116U003477, 2016-2020 рр.), «Системи управління конкурентоспроможністю аграрної продукції в умовах глобалізації аграрних ринків» (номер державної реєстрації 0119U001387, 2019-2021 рр.), «Теоретико-методологічне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору в умовах глобалізації як основи продовольчої безпеки» (номер державної реєстрації 0116U005795, 2017-2021 рр). В межах зазначених тематик авторкою запропоновано підхід до комплексної оцінки соціальної відповідальності суб'єктів органічного аграрного виробництва, визначено сучасні форми та сформовано концепцію інноваційного розвитку аграрних підприємства галузі тваринництва з урахуванням критеріїв продовольчої безпеки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна.

Наукові положення, висновки і рекомендації, отримані за результатами дослідження є достатньо обґрунтованими та достовірними.

Методологічною основою роботи є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів, наукові праці

зарубіжних і вітчизняних провідних вчених з проблем функціонування та розвитку суб'єктів економічних відносин, які, зокрема, відносяться до аграрної сфери. Наукові положення, висновки й рекомендації отримано за допомогою загальнонаукових і економічних методів наукового пізнання. Під час дослідження автором використано широкий перелік загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Наукові результати підтверджуються значними обсягами опрацьованих законодавчих та інших нормативно-правових актів України, залученої наукової літератури, даними державної і регіональної статистики, відомчою інформацією центральних і місцевих органів виконавчої влади, Інтернет-ресурсами та іншими джерелами. Аналіз змісту дисертаційної роботи свідчить, що вона характеризується системним підходом до вирішення конкретизованих завдань та досягненням поставленої мети.

Наукова новизна положень, висновків та пропозиції дисертаційної роботи. Найбільш вагомими результатами, що характеризуються новизною та розкривають глибину, складність, масштабність, повноту та сутність дисертаційного дослідження, є наступні положення, трактування та ідеї:

розроблено систему менеджменту аграрного підприємства, яка має кооперуватися з механізмами управління продовольчою безпекою на мезо- та макрорівнів, відповідаючи на інституційні впливи зовнішнього середовища, та мотиваційну складову формування стратегії ринкової поведінки;

сформовано організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку підприємств тваринництва в системі управління продовольчою безпекою, в межах якого здійснюється взаємозалежний вплив факторів, генерування яких включено до функціональних сфер внутрішнього та зовнішнього середовища підприємств тваринництва;

запропоновано алгоритм обґрунтування вибору інноваційних стратегій підприємств тваринництва, механізмом якого виступає метод аналізу ієрархії;

концепція управління економічною безпекою аграрних підприємства, яка, на відміну від існуючих, базується на засадах моніторингу економічно безпечних та небезпечних станів, активізації механізмів імплементації інструментарію побудові дворівневої системи управління;

механізм стратегічного управління обсягами та якістю продукції в менеджменті підприємств галузі тваринництва;

методичне забезпечення розширеного відтворення підприємств галузі тваринництва як фундаменту досягнення продовольчої безпеки;

методичне забезпечення оцінювання впливу чинників зовнішнього середовища на створення та впровадження інновацій у діяльність підприємств тваринництва;

модель обґрунтування сфер впровадження інновацій в діяльність підприємств тваринництва, яка передбачає групування підприємств за питомими витратами виробничої собівартості виробленої продукції;

інструментарій активізації виробництва екологічно-чистої та безпечної продукції підприємств тваринництва у складі організаційно-економічного механізму;

розуміння поняття продовольчої безпеки як стану економічної системи (в цілому та в регіональному розрізі);

методичний підхід до активізації інноваційно-технологічних чинників конкурентоспроможності підприємств тваринництва;

детермінація ключових тенденцій динаміки зовнішнього середовища підприємств тваринництва;

організаційне забезпечення маркетингової політики розподілу підприємств галузі тваринництва;

трактування інноваційної логістики підприємства тваринництва як комплексного управління матеріальними, фінансовими й інформаційними

потоками в межах відповідної логістичної системи.

Обґрунтовані у дисертації наукові положення, висновки і рекомендації вирішують конкретизовані завдання дослідження, доводять його завершеність та свідчать про досягнення його мети.

Значимість результатів дослідження для науки та практики. Наукове значення дисертації Антощенкої В.В. полягає в отриманні нового вирішення наукової проблеми виявлення та обґрунтування нових теоретичних і методологічних засад, а також розробці практичних пропозицій щодо інноваційного розвитку підприємств галузі тваринництва в системі управління продовольчою безпекою.

Практична цінність результатів виконаного дослідження полягає в розробці пропозицій та практичних рекомендацій щодо визначення та здійснення організаційно-економічних пріоритетів розвитку підприємств галузі тваринництва. Ступінь практичного впровадження результатів дисертаційної роботи підтверджується відповідними документами.

Науково-практичні положення дисертаційної роботи були використані при розробці заходів з впровадження концепції інноваційного розвитку підприємств тваринництва в системі управління продовольчою безпекою. На ТОВ «Крупи України» апробовано інструментарій маркетингового аналізу (довідка про впровадження № 25 від 08.04.2021 р.). На ТОВ «УРСК» використано підхід до комплексної оцінки соціальної відповідальності суб'єктів органічного аграрного виробництва (довідка про впровадження № 254 від 24.02.2021 р.). В діяльності Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України використовуються розробки щодо логістичного забезпечення діяльності сучасного підприємства тваринництва (довідка про впровадження № 245 від 04.02.2021 р.). Рекомендації щодо впровадження системи сучасного менеджменту аграрного підприємства та методичного підходу до активізації

інноваційно-технологічних чинників конкурентоспроможності підприємств тваринництва прийняті до впровадження та використовуються Департаментом агропромислового розвитку Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 04-10-05-145 від 11.02.2021 р.). Також теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи використовувалися в навчальному процесі Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка (довідка № 02-212 від 18.02.2021 р.)

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертаційної роботи відображено у 61 науковій праці загальним обсягом 48 друк. арк., в тому числі: 1 одноосібна монографія, 8 розділів у монографіях, 27 наукових статей у вітчизняних фахових виданнях з економічних наук, та 4 статті у наукових періодичних виданнях, включених до наукометричної бази Scopus, 21 публікація в інших виданнях

Зміст автореферату розкриває базові положення, висновки і пропозиції, що наведено в дослідженні. Дисертація не містить матеріалів та результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Характер видань і зміст наукових праць відповідають діючим вимогам МОН України щодо оприлюднення отриманих результатів дисертаційних робіт.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Не дивлячись на позитивне враження від ознайомлення з дисертацією, авторефератом та публікаціями автора, слід звернути увагу на наявність певних недоліків та дискусійних положень, а саме:

1. На нашу думку в першому розділі дисертаційної роботи необхідно було більше уваги приділити вивченню закордонного досвіду побудови систем управління продовольчою безпекою з урахуванням галузевої спеціалізації в агропромисловому комплексі.

2. В третьому розділі дисертації доцільно було виділити систему

критеріїв, за допомогою яких можна визначити рівень продовольчої безпеки. Наявність таких критеріїв дала б можливість простежити наявність залежності між цими показниками та чинниками, що їх формують за допомогою статистичних та математичних методів дослідження.

3. При побудові організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку підприємств тваринництва в системі управління продовольчою безпекою автор наголошує на необхідності поширення енергоощадних технологій та технологій циркулярної економіки. Доцільно було більш детально обґрунтувати, що вкладається в поняття “циркулярної економіки”, коли мова йде про галузь тваринництва і яким чином вона здійснює вплив на продовольчу безпеку.

4. Розділи 4 і 5 слід було б більше посилити власними пропозиціями, оскільки в окремих випадках не зовсім зрозуміло чи є вказані положення власними розробками та пропозиціями чи це опис загально відомих явищ і процесів.

5. Доцільно було розглянути окремим блоком (підрозділом) причини низької ефективності виробництва продукції тваринництва в Україні.

6. Робота б значно виграла, якби автор у аналітичній частині висвітвив питання переробки продукції тваринництва. Посилила б цей розділ і оцінка потужностей переробних підприємств та аналіз топових виробників продукції тваринництва.

Наявність вказаних недоліків відображає власну наукову позицію опонента та не заперечує авторського бачення шляхів вирішення поставлених в дослідженні проблемних питань.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України.
Дисертаційна робота Антощенкової Віталіни Володимирівни є завершеним

науковим дослідженням, виконана на актуальну тему і достатньо повно відображає сутність отриманого при виконанні дослідження нового вирішення сформульованої наукової проблеми. Одержані результати є обґрунтованими та достовірними. Автореферат відповідає змісту дисертації.

Дисертація Антощенкової Віталіни Володимирівни на тему: «Інноваційний розвиток підприємств у галузі тваринництва в системі управління продовольчою безпекою: теорія, методологія, практика» відповідає діючим вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук у відповідності з пунктами 9, 10, 12, 13 та 14 діючого «Порядку присудження наукових ступенів», а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри менеджменту

Сумського національного

аграрного університету

 Ірина СОХАНЬ (ЛОЗИНСЬКА)

Засвідчую:

Професор з наукової роботи Сумського
національного аграрного університету
Ю.І. Данько
р.